

מאוצרות הפרשה

וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה (לו,א)

במדרש (שמות רבה מח,ג) אמרו: "כל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקב"ה חכמה ובינה ודעת... ולא רק בבני אדם אלא אפילו בהמה ובחיה, שנאמר: 'חכמה ותבונה בהמה, בהמה כתיב, שנתנה חכמה באדם ובבהמה'. תמוה, מה שיך ענין החכמה בבהמה למלאכת המשכן? מביא ה"שבת סופר" בשם זקנו ה"חתם סופר" זצ"ל: אומרת התורה (לה, נו): "וכל הנשים אשר נשא לכן אתנה בחכמה טו את העיזים". פרש רש"י: "היא היתה אמנות יתרה, שמעל גבי העיזים טוין אותן". הנשים היו טוות את הצמר בעודו מחובר אל העיזים, בטרם גזיזתו מגוף הבהמה. תמוה, איך העיזים אפשרו לנשים לטוות את היריעות בצמר בעודו מחובר לגופן? הלא במלאכת הטוויה היו מושכים את שערות העז לכל הצדדים, ובודאי גרם הדבר כאבים ויסורים נוראים לבהמה. אלא שהכאבים והיסורים הגופניים שיש לאדם תלויים במדה רבה בחכמתו. מי שהוא בעל מח, יכול להתרומם מעל הכאבים הגופניים ולא לחוש בהם. רבא היה שקוע בלימודו ולא הרגיש בדם היוצא מאצבעותיו (שבת פח). מסופר על גדולי תורה שעברו ניתוחים בלי הרדמה, ולא חשו בכאבים על ידי שהיו שקועים בלימוד. האדמו"ר ממודוויץ השקיע מוחו בניגון ולא הרגיש כאבים. רצה הקב"ה שהעיזים תאפשרנה לנשים לטוות את היריעות במחובר. איך יתכן שהן לא תתנגדנה? הלא הפעולה הזו גורמת להן לכאבים גדולים! מה עשה הקב"ה – נתן חכמה בעיזים, שיבינו את גודל הזכות שיש להן, שמשערוניתיהן עושים את היריעות למשכן ה'. ועל ידי שהעז תבין את גודל הזכות שנפלה בחלקה, היא תסכים בשמחה שיטוו את היריעות במחובר לגופה, ומתוך כך היא תתרומם מעל הכאבים ולא תחוש בהם בעת פעולת הטוויה. (רבי מנשה ישראל רייזמן, נאה דורש)

הג"ח קניבסקי שליט"א מתרץ, דהנה כל כלי בית המקדש היה צריך לעשותן לשמן, דכתיב ועשו לי – לשמן. והנה כשהביאו את הזהב למקדש, היה צריך לזקק אותו מסיגין שיהיה טהור, וכיצד עשו, איתא בירושלמי (יומא פ"ד ה"ד) שהיו חותכים את הזהב לחתיכות קטנות ומצפים אותן בצבק, ונעמיות אוכלות אותן ומסננות במעיהן ואחרי זה מוציאות זהב מזוקק. והרי הנעמיות צריכות לכוון לשמן, ולכן אפוא נתן הקב"ה חכמה בלב בעלי חיים... (שבענו מטובך)

ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה וגו' ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואישה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש וגו' (לו,ה-ו)

הגמ' בשבת צו: לומדת מכאן איסור הוצאה. כי משה היה במחנה לוייה שהוא רשות הרבים ומשה הוציא קול שלא יוציאו מרשותם למחנה לוייה שהוא רשות הרבים. והקשה הפני יהושע כיון שד"ז היה בשבת כמבואר שם א"כ למה משה העביר קול במחנה רק כשהרבו העם להביא הלא לפני כן יש איסור הוצאה ומדוע נזכר בזה רק כשהרבו העם? ותירץ הפנ"י ע"פ שיטת הבה"ב (מובא בעירובין ו. תד"ה כיצד) שרשות הרבים הוא רק בשישים ריבוא, והנה בצאת בני"מ מצרים חודשיים קודם היו שישים ריבוא לישראל, ובחטא העגל מתו 3000 איש, וא"כ אין כאן דין רה"ר בזמן נדבת המשכן לכן לא הזהירם משה בענין הוצאה, אבל כשנתוודע משה שהמלאכה היתה דיים ומרבים העם להביא, הבין משה בחשבון פשוט שעם ישראל התרבה שוב לשישים ריבוא, כי לאדנים היו צריכים מאת כיכר כסף למאת אדנים כיכר לאדן ומאת כיכר עולה שישים ריבוא חצאי שקלים (ע"פ רש"י לה, כו) ולכן אז העביר קול במחנה. (מובא בספר 'דרך אניה' שבת ו: בשם הפנ"י)

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת (לה,ג)

הגמרא (יבמות ו:) מביאה מחלוקת בהסבר מדוע איסור הבערה בשבת נכתב בפני עצמו. לדעת רבי יוסי הדבר בא ללמד שהעושה אותה בשבת אינו חייב עליה כרת כשאר המלאכות, אלא הוא עובר רק באיסור לאו וחייב מלקות. לכאורה צריך להבין, מדוע לפי רבי יוסי המבעיר אש בשבת עובר רק בלאו? הרי זו מלאכה כמו כל המלאכות האחרות שעליהן חייבים במזיד כרת, ואם היו עדים והתראה – יש גם חיוב סקילה! אומר רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל: בגמרא (פסחים נ"ד) מובא שהאש נבראה במוצאי שבת. לאחר שחשך עליו עולמו של האדם הראשון כשחטא, נתן לו הקב"ה בינה במוצאי שבת והוא שפסף אבנים זו בזו והדליק אש. לפי זה ניתן לבאר, שכאשר התורה אומרת (בראשית ג,ג) "כי בו שבת מכל מלאכתו", הכונה היא שהקב"ה שבת ממה שברא בששת הימים, אך כיון שהאש נבראה רק במוצאי שבת, נמצא שכביכול הקב"ה לא שבת ממנה. אם כן היה מקום לומר שלא יהיו חייבים עליה כלל. לפיכך אומרת התורה "לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת". אך זהו איסור קל יותר משאר מלאכות שבת, כיון שסוף סוף היא נבראה במוצאי שבת והקב"ה לא שבת ממלאכתה.

(רבי אריה יודלביץ שליט"א, נאה דורש)

ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח וזנב וטבעת (לה, כב)

הקשה מרן האור החיים' הקדוש זיע"א: מדוע נאמר בתרומות המשכן: "ויבאו האנשים על הנשים"? והרי כוונת הפסוק להורות לנו שהאנשים והנשים גם יחד הביאו תכשיטים בתרומה למשכן, ואם כן לכאורה צריך היה לכתוב: "ויבואו האנשים עם הנשים"! אלא השיב הצדיק: באה התורה לרמוז בזה שגשות ישראל, כשבאו לתרום את תכשיטיהן למשכן, לא הורידו את התכשיטים מעליהן בביתן והוליכו אותם בידיהן אל משה, אלא באו אל משה עם התכשיטים עליהן, ורק כשעמדו סמוך למשה הסירו את התכשיטים מעליהן ומיד מסרו אותם למשה. ולכן נאמר "על הנשים" – דהיינו שבאו לתרום למשכן כשהתכשיטים עדיין היו על הנשים. ומדוע נשות ישראל הנתנהגו בצורה זו? דבר זה בא ללמדנו עד כמה היה קשה לאותן נשים להיפרד מהתכשיטים שלהן, והראיה – שהן ענדו אותם על גופן עד לרגע האחרון, ובכל זאת לבסוף התאמצו ונתנו אותם תרומה לה'. ולפי זה מובן מדוע הקב"ה חיבב עד מאוד את תרומת נשות ישראל, כיוון שהייתה שם הקרבה גדולה מצידן לכבודו של הקב"ה! ולפום צערא – אגרא! (משכן שילה)

והנשיאים הביאו אבני השוהם (לה, כז)

איתא בתרגום יונתן כאן וכן מובא ביומא ע"ה שהנשיאים הכוונה העננים והיינו שהעננים הביאו את אבני השוהם. וביאורו שזוה הגיע להם יחד עם המן. ומקשים כולם מדוע זה נקרא שהנשיאים הביאו הרי העננים הביאו דבר זה? ויש ליישב ע"פ גיטין ל"ה. מעשה באדם שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה בשנות בצורת וזה נאבד והיא נשבעה בחיי ילדיה שלא נהנתה מזה ומתו ילדיה למרות שלא שיקרה כי לא ידעה שהיא אפתה את זה בטעות בתוך הלחם והיא הרויחה מעט את המקום של הדינר בלחם שאפתה. חזינן שרווח מועט זה נחשב הנאה, א"כ גם אצל הנשיאים כיון שהאבני שוהם ירדו להם יחד עם המן היה להם באותו היום לחם מועט מכל יום כי העומר היה עשירית האפה וכעת היה להם מעט פחות מעשירית האפה כי חלק תפס האבנים, נמצא שזוה נחשב שהנשיאים נתנו משלהם. (חתם סופר)

ההצלחה תלויה בקרבת ה' ולא בכישורים

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה (ל"ה, ל')

לכאורה עלינו להבין: מה פשר ההדגשה בפסוק "ראה קרא ה' בשם בצלאל"? כלום לא היה מתאים יותר לכתוב: "ראו קרא ה' את בצלאל", ואנו נבין מדעתנו כי קראו בשמו?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא: בירושלים של אחרי המלחמה, התגורר בחור מתלמידי של הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל, אשר עלה בגפו ארצה עם תום המלחמה והתיישב בירושלים. באותה תקופה התקיים אצל מרן הגרי"ז מבריסק קיבוץ של תלמידי חכמים מופלגים, בפניהם היה מוסר שיעורים דבר יום ביומו. ובכן, ניגש אותו בחור אל מרן הגרי"ז וביקש להצטרף לחבורת התלמידים, ואף נענה בחיוב ובמאור פנים.

תקופת מה לאחר מכן, באחד הימים, התקשה הגרי"ז בדברי רש"י מסויימים, אותם הקיף בחבילות של קושיות. "האם יש מי מבין הנוכחים שביכולתו ליישב את דברי רש"י?", שאל הגרי"ז, והנוכחים החרישו. והנה, לפתע, קם ממקומו אותו בחור אשר זה מקרוב בא, ובכמה משפטים פשוטים יישב את הקושיות כולן בטוב טעם ודעת, עד שהכל היה בהיר ונהיר. התפעל מרן הגרי"ז עד מאד לשמע התירוץ, ובהתפעלותו קרא: "אוי! כמה יראת שמים צריך בכדי לענות תשובה שכזו!..." והנה, אילו היו שואלים אותנו, היינו אומרים לבטח כי הבחור יכול היה לתרץ תירוץ זה בשל כשרונותיו הברוכים. אולם מרן הגרי"ז מלמדנו, כי לא כך הם פני הדברים: למעלות רוחניות לא זוכים בעקבות כישורים, אלא רק בזכות הקרבה אל הקדוש ברוך הוא! אם תלמיד הצליח לתרץ תירוץ אמיתי ומניח את הדעת, אין זה משום שכשרונותיו יוצאים מגדר הרגיל, אלא משום שקרוב הוא יותר אל הקדוש ברוך הוא, ולפיכך זיכוהו משמים לחדש חידוש זה!

ומכאן, תשובה לשאלתנו: שכן משה רבינו ביקש להבהיר לעם ישראל, כי הוא לא בחר להטיל את מלאכת המשכן על בעל מלאכה שכישרויו מתאימים בכדי לבצע, אלא שהוא בחר דוקא במי שקרוב יותר אל הקדוש ברוך הוא, שכן דוקא משום כך יוכל לבצע את המשימה באופן מושלם! לפיכך, הבהיר משה כי למשימה זו נבחר 'בצלאל', אשר נקרא בשמו על שם שהיה 'בצל-אל', והיינו על שם קרבתו אל הקדוש ברוך הוא, קרבה אשר יש בה כדי לאפשר לו לבצע את המלאכה על הצד היותר טוב!

(מתוך "ללמדך - שמות" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

המלמד לא הסתכל במעטפות של המשלוח מנות כמה הביא כל הורה, האם הנהגתו ראויה

שאלה: מעשה שהיה: מלמד בתלמוד תורה קיבל מהורי התלמידים משלוח מנות ובתוכו היו מעטפות, עם סכומים שונים. המלמד הוציא מכל המעטפות את הכסף, ולא הסתכל כמה יש בכל מעטפה, וכמה כל אחד נתן, אלא עשה רשימה מי נתן, אבל לא יודע כמה כל אחד נתן, הוא רק יודע שחלק מההורים נתנו 100 שקל, וחלקים נתנו 200 שקלים. המלמד עשה זאת, כי לא רצה להיות מחויב להורים שהביאו 200 שקל, שאם יעשה בנם אח"כ משהו הוא יהיה מוגבל לעשות מה שחושב, משום שההורים יאמרו נתנו לך 200 שקל, תתחשב בבנו. כשסיפר על הנהגה זאת לתלמיד חכם אחד, אמר לו התלמיד חכם שהיה אסור לו לעשות כך, דההורים שהתאמצו לתת 200 שקל, עשו כך משום שרצו שהמלמד ידע שהם נתנו וזה יעזור להם ולבנם, ואם היו יודעים שהמלמד לא ידע שנתנו 200 שקל, לא היו מתאמצים ונותנים סכום כל כך גדול. נשאלת השאלה: א. האם המלמד התנהג כראוי, או לא. ב. אם לא התנהג כראוי האם צריך להחזיר את הכסף להורים?

תשובה: הנה בעצם הענין לתת 'שוחד' למלמד, יעוין בילקוט שמעוני (ריש ויגש, קונטרס אחרון) שצריך להחניף לשלשה, ואחד מהם הוא רבו שילמד עמו תורה, ויעוין בארחות צדיקים (שער החניפות) שכתב: 'ומצוה גדולה לתלמידי ולחבריו, כדי שילמדו ושישמעו לדבריו לקבל תוכחתו לקיים המצוות'. הרי לפנינו שמותר ומצוה להחניף לרבו, ואם כן לכאורה מותר לשלוח לרב סכום גדול של כסף, כדי לשחדו ללמוד טוב יותר עם בנו. ואם נתנו סכום גדול מאוד של כסף, שהוא יותר מהמקובל, שמעתי מגיסי מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א שיש להחזיר את הכסף לאחר הפורים, שאמנם להורים יש מצוה לשלם, אך לרבי יש מצוה להשיב לאחר הפורים את המתנה הגדולה שקיבל, [ולא ישיב פורים עצמו כי פורים לא ראוי לבייש את משלוח המנות אך לאחר הפורים מצוה להשיב]. ועל פי זה נראה שבאופן רגיל הנהגה הראויה היא לראות כמה כסף כל הורה נתן, שהרי יש מצוה עליו לשחד את הרב, [ואם יהיה סכום גדול מידי יוכל להשיב], ואין לו לחשוש שאולי יש הורים שאין להם כסף לתת, שהרי יש עוד דרכים להחניף לרב, ולא רק על ידי מתן כסף, אלא גם על ידי אמירת שבחים רבים במהלך השנה, וכיצא בזה, והוא כעין המבואר בבבא מציעא (ס'). רבי יהודה אומר לא יחלק החנוני קליות ואגוזין לתינוקות, מפני שהוא מרגילן לבא אצלו. וחכמים מתירין... דאמר ליה מפליגא אמגוזי, ואת פליג שיסקי, יעו"ש. וה"ה בענייננו, על כל אבא יש מצוה לשחד ולהחניף לרב של בנו, ואם אין לו כסף יעשה כן באופנים אחרים. אכן כל זה אם הרב מרגיש שהדבר לא יפגע בתפקידו, אבל אם חושש שהדבר יגרום לפגיעה בילדים אחרים, או שחושש שבגלל שקיבל סכום גדול של כסף מילד אחד, הוא עלול להעלים עין מדברים לא טובים שהילד עושה, ככה"ג אדרבה עדיף שלא יראה כמה כסף כל אחד נתן. ולא צריך להשיב את הכסף, מפני שאדרבה ההורים מעריכים מלמד עוד יותר כשנזהר לעשות מלאכתו נאמנה. אכן מלמד שמרגיש את ההרגשות הנ"ל שהמתנה הגדולה תשחד אותו, היה מן הראוי שלפני פורים היה מודיע להורי התלמידים שהוא אינו מסתכל על כמות הכסף שיש במעטפות, שלא לגרום להורים לתת יותר מכפי יכולתם כדי לשחדו שילמד את בנם טוב יותר. לסיכום: בכל מקרה אין צורך להשיב את הכסף. ולענין השאלה אם נהג כשורה לכתחילה, הדבר תלוי בהרגשה של הרב אם מרגיש שלא יעשה עול, ורק יכיר טובה, יסתכל כמה כל אחד נתן, איך מרגיש שילמד טוב יותר. ולכתחילה מלמד שיוודע שלא יסתכל במעטפות, יש להודיע על כך מראש. וכל זה רק במלמד, אבל בקבלת מתנות כמו מתנות חתונה וכיצא בזה, ודאי שיש לראות כמה כל אחד נתן, כדי שיוכל להכיר טובה על כך לכל אחד ואחד כראוי לו. (הגרי"י זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

חידה שבועית

מרוח אני מתהפך, ופאט אני מתקשה. ביכולתי אפסור את הזמן עצומי, ופה בעת אצטר כף עצון?

תשובה על חידה פר"ש: לו, יג כי את מוזבתם תתצון ואת מוצבתם תשבון ואת אשריו תכרתון. תשובה לחידה: פקק.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות רוטשטיין-ריין להולדת הבן הנכד **גני הדר-עמישב:** משפחות כץ - רייכנברג להולדת הבת הנכדה משפחת אלישיב להולדת הבן
משפחת דובריצר לנשואי הבן משפחות ריאחי - קטוב להולדת הבן הנכד משפחות רוטלי - הרבסט - שלזינגר להולדת הבן הנכד הנין משפחת חילקו להולדת הבת
משפחות רפאל כהן להולדת הבן משפחות טויטו-גלעדי להולדת הבן הנכד משפחות גיאת - שוקר להולדת הבת הנכדה

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

